Kokkuvõte

Rändeotsus võib olla sunnitud või vabatahtlik ning sellest olenevad ka rändajate õigused, kohustused ja võimalused. Paraku pole riigid alati valmis kohe kriisiolukordadele reageerima. Maailmas toimuva tõttu on tekkinud rändesurve riigipiiride ületamiseks ning suur hulk ebaregulaarseid piiriületajaid registreeritakse juba riigis sees, kui nad tulevad varjupaika taotlema. See on tekitanud vajaduse reguleerida paremini nii Euroopa Liidus kui ka maailmas laiemalt riikidevahelist koostööd ebaseadusliku rände kontrollimisel, lähtudes seejuures rändajate inimõiguste kaitsest. Tasakaalu leidmine ei ole alati kerge, sest riikidele rahvusvahelisest õigusest ja konstitutsioonidest tulenevad kohustused võivad suure rändesurve all täitmata jääda.1

Rännet saab vaadelda nii poliitilisest, inimlikust kui ka õiguslikust aspektist. Käsitlesin eespool kahte olulist poliitilist dokumenti – globaalset ränderaamistikku ja Euroopa Liidu 2020. aasta rändelepet –, kuna mõlemad mõjutavad ühel või teisel moel ka Eesti otsuseid oma rändepoliitika ja seadusandluse kujundamisel. Selleks et hinnata, kas Eesti praegune rändepoliitika ja rahvusvaheline koostöö on rahuldav või mitte, on vaja mõista vastava poliitika põhijooni, meie suveräänseid õigusi selle kujundamisel ning tegelikku olukorda. Kindlasti tuleb eristada üldist rändepoliitikat pagulaspoliitikast ja igapäevasest sotsiaalpoliitikast. Samas ei tohi jätta tähelepanuta inimõigusi ja nende kaitset ka rändajate suhtes. Näiteks on õiguskantsler välja toonud vanematest eraldatud laste erilise kohtlemise vajaduse, mis tuleneb lapse huvide väljaselgitamise vajadusest ja nende järgimise nõudest.2

Pärast taasiseseisvumist on Eesti taas seotud rahvusvahelise õiguse ja koostööga ning sellest tulenevalt ka kohustusega austada inimõigusi, sealhulgas rändajate õigusi. Õigus elule, võrdsele kohtlemisele, tervisele, haridusele ja pereelule on õigused, mis kehtivad kõigile inimestele juba selle tõttu, et nad on inimesed. Kuid rändajad vajavad lisakaitset, kuna nad ei viibi mitte oma kodakondsusjärgses riigis, vaid riigis, kus nende õigused on piiratud. Ränne kuulub Euroopa Liidu õigussüsteemis Euroopa kaaspädevusse ning teemad ja õigused, mida Euroopa Liidu tasandil ei ole reguleeritud, saavad liikmesriigid ise oma äranägemise järgi sätestada.

Ränne ei kao maailmast kuhugi, mistõttu vajab tähelepanu rändeuurimuste ja -statistika analüüs[3] ning rännet reguleerivate õigusaktide inimõigustest lähtuv analüüs.

- [1]Vt ka Roots, L. Managing Migration in the United States and the European Union – Maintaining the Security. – Administrative Law Review 2021/2, lk 145−160.
- [2]Vt õiguskantsleri seisukohta: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/Sisser%C3%A4ndajates (10.02.2021).
- [3]Näiteks Jakobson, M.-L. Rände- ja kodakondsuspoliitika aastaraport Eesti 2018. Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkti valdkonnaülevaade Siseministeeriumile. EMN 2018. – https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2018/12/R%c3%a4nde-ja-kodakondsuspoliitika-aastaraport-2018.pdf (24.10.2021).